

במכילתא פ' בשלח עה"פ ה' ילחם לכם: אמרו ישראל למשה רבינו, משה מה עלינו לעשות, אל אתם תהיו מפארים ומרוממים ונותנים שיר ושבח וגדולה ותפארת למי שהמלכות שלו. ודוקא ע"י זה שהיו מפארים ומרוממים נבקע להם הים. ולכן אמר הקב"ה למשה מה תצעק אלי וכו', כי בעת רצון א"צ צעקה אלא לפאר ולרומם, ומתוך זה יזכו לגילוי הגדול של קרי"ס.

ומשום כך השער לשבת היא אמירת שיר השירים. שאחז"ל (ידים ג) כל הכתובים קודש ושיר השירים קודש קדשים. וע"ד פירושו הנפלא של האוחה"ק בספרו ראשון לציון ריש שה"ש, שמקשה למה נאמר שיר השירים אשר לשלמה ולא שיר אשר לשלמה או שיר שלמה כמו משלי שלמה, ומבאר ע"ד מאחז"ל שהשיר הזה בנאו שלמה ברוה"ק על זמן הגלות, והמשילו למלך שגירש את המלכה, וחשבו כולם כי לא ישוב לקחתה ולקרבה עוד כי רחקה מלבו, ועמד הבן שילדה המלכה להמלך קודם הגירושין והלך אצל האב ודיבר אתו, והבין ממנו שלבו עם המלכה, והלך אצל האם והבין ממנה שלבה שלם עם המלך, וכאשר ידע ממה שבלבם וע"ז וראה איך משתוקקים זל"ז, עמד וחיבר שיר אחד ממה שבלב המלך אל המלכה, ושיר א' מה שבלב המלכה אל המלך, וזהו שאמר שיר השירים שיר המורכב מב' שירים, והוא עד"מ על האהבה שבין קוב"ה וישראל, מה שאומר קוב"ה על כנס"י ומה שאומרת כנס"י על דודה, ע"כ. בשיר השירים גנוז הביטוי לכל המתרחש והמתחולל בפנימיות לבו של יהודי ההומה להקב"ה. כי למרות היותו תמיד מוטרד ומבולבל, וא"י באיזה עולם הוא נמצא, בוערת בכח הנעלם והנסתר בלב יהודי אהבתו ית', אשר מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה וכו', ורשפי רשפי אש שלהבת י'. וכן היא גם אהבתו ית' אל עמו ישראל, ע"ד דאיתא בעבודת ישראל, כי החורבן לא הי' אלא בבתי בראי, אבל בבתי גואי אחז"ל כשנכנסו האויבים בקודש הקדשים מצאו את הכרובין שהיו מעורין זה בזה, המורה על גודל אהבתו ית"ש לעמו גם בשעת החורבן. ובשיר השירים הזה נכנס יהודי אל השב"ק. כל השבוע הי' איך שהי', אך בש"ק כולו שירה לפניו ית' מגודל התשוקה והאהבה אליו ית', וישמחו במלכותך שומרי שבת, כי בש"ק

ישראל הכל שיר, כי מן הכל מרגיש קירבת אלקותו ית', והכל פותח את לבו הקדוש, ושום דבר אינו מטמטם אותו. משמחה כמו מתוגה וצער הוא משתוקק וצמא אליו ית'. וגם בהיותו במדבר יהודה, רחוק מגבול הקדושה, הוא שר את המזמור אלקים א' אתה אשחרך צמאה לך נפשי כמה לך בשרי, כי בכל המצבים הי' תמיד בבחי' לבי ובשרי ירננו אל א' חי.

וזהו משמעות מגיד שבחו בעבודת התפלה, לא חשוב איך הוא אומר שבחו, ואפי' בקטנות דעתו בתפיסת גדולת הבורא, אך כאשר עם לבבו מלא הוא השתוקקות וצמאון, ומביע זאת באמירת שבחו של מקום, וכלי הרמב"ם (שם), "כ"א לפי כוחו". ענין זה הוא דרגה גבוהה ביותר בבחי' הדביקות שבתפלה. והיא קוטב התפלה שכולה שיר ושבח לפניו ית'. מתחיל בפסוקי דזמרה, ויברך דוד, ושירת הים, ברכות יוצר אור וכו' ושירת המלאכים וכו'. ואח"כ בתפלה עצמה ג' ראשונות הם שירת שבחו לפניו, ושלוש אחרונות מודים אנחנו לך וכו', ג"כ שבת והודי, שהם עיקר התפלה בכל תפלות השנה.

ד.

ובאופן מיוחד שייך כ"ו בתפלות השבת שכל ענינם שירה וגעגועים, זה שיר שבח של יום השביעי שבו שבת א' מכל מלאכתו, ויום השביעי משבח ואומר מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה' וכו', כי השבת היא מעין עוה"ב, וכל תפילותיה מבטאים עומק ההשתוקקות להרגשת קירבת אלקות, וכל ענין התפלה בשבת הוא אך להגיד שבחו של מקום. ולכן איתא בחז"ל מפני מה אין אומרים רפאינו בשבת, שמא יזכור שיש לו חולה בתוך ביתו. ולכאורה מה בכך שיוזכר שיש לו חולה בתוך ביתו, אדרבה, שיתפלל עליו. אך הענין שאם בחול יש חלק התפלה של שאילת צרכיו ובקשת רחמים ותחנונים, שע"ז ממשיך לו ישועה, לא כן בשבת שהישועה באה או לאדם רק ע"י שמגיד שבחו ומתוך תפלה של שירה, שהיא מדרגה יותר עליונה, וא"צ לבקשת רחמים על החולה, שהיא דרגה יותר קטנה מערך התפלה של ש"ק. והוא ע"ד דאיתא

הוסרו כל המחיצות והמסכים שבין יהודי לאביו שבשמים.

וכהמשך לכניסתו של יהודי לש"ק מתחיל אח"כ בתפלת הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו (תהלים קז) שתיקן הבעש"ט זי"ע לומר שיר זה בעש"ק להעלאת הניה"ק כמבואר בפירושו הק' להודו וגו'. וגם בפשטות יש בפרק זה של הארבעה שצריכין להודות ביטוי מלא לכל מאורעות השבוע שיהודי עובר בגשמיות וברוחניות, עד שכולו מודה מהלל ומשבח לה'. וכל סדר קבלת שבת, לכו נרננה וכו', ולכה דודי וכו', ומזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה', הקידוש וזמירות שבת, והשיר הקדוש י"ה אכסוף נועם שבת, שבו מתבטאת האהבה וההשתוקקות לשבת, כולם אומרים שירה אהבה והשתוקקות כלשונו הק' של הרה"ק רבי אהרן הגדול זי"ע שבת קדש נפשי חולת אהבתך ונפשות ישראל בצל כנפיך יחסיון. כמ"כ ביום השבת שחרית התפלה נשמת כל חי תברך את שמך ה"א, ורוח כל בשר תפאר ותרום וכו', האם יש ביטוי שירה יותר חזק בשפת אדם כמו שיש בנשמת, ועד כי כל פה לך יודה וכל לשון לך תשבוע וכל עין לך תצפה וכו'. והכל יודוך והכל ישבחוך וכו', וכמו שהתבטא הרה"ק ר"ש קמניקר זי"ע על הרה"ק הר"פ מקוריץ זי"ע, שכאשר אמר הכל יודוך וכו' אמרו עמו יחד כל הבריאה דומם צומח חי מדבר וכו'. ושירת א' אדון על כל המעשים וכו', לאל אשר שבת מכל המעשים וכו', שבח יקר וגדולה וכבוד יתנו לא' מלך יוצר כל וכו', א"י סופר שיוכל לבטא שירה כזו המבטאת כ"כ הרבה דביקות והשתוקקות להבורא ית"ש.

וכן גם תפלות החגים והימים הנוראים. אין התפלה דאו בקשת רחמים ושאלת צרכיו. אלא כולה שירה והשתפכות הנפש לפני הקב"ה, כמו תפלות המוספים מלאי השתפכות הנפש על גלות השכינה, ונעגועים שתשוב ותרחם עלינו ועל מקדשך, וגלה כבוד מלכותך עלינו מהרה, או בימים הנוראים שכל התפלות מלאי השתוקקות להתגלות השכינה בבחי' מלוך על כל העולם כולו בכבודך. התפלות הללו המה רק שירה לפניו ית' שהיא הדרגה העליונה של דביקות בה' ע"י שירה.

ה.

החלק השלישי של תפלה הוא כמו שכותב הרמב"ם ואח"כ שואל את צרכיו שהוא צריך להם בבקשה ובתחנונים. והקשינו האם לזאת עבודה שבלב יקרא, הלא זה טבעי שאדם מבקש צרכיו ממי שבדו לעזור לו. אכן ע"פ שביארנו יסוד ענין תפלה בשרשה, שהוא להרגיש בה דביקות בה', יש ענין עבודה שבלב גם בשאלת צרכיו שהוא צריך להם. והוא ע"פ מ"ש מהר"ל (נתיבות עולם נ' העבודה פ"ג) על מאחז"ל (תענית ב.) תניא לאהבה את ה"א ולעבדו זו תפלה וכו' ת"ל בכל לבבכם איוו עבודה שבלב זו תפלה, הרי התפלה היא עבודה אל השי"ת, ומבאר הטעם כי בזה מורה האדם שנתלה בו ית' וצריך אליו ואין לו קיום זולתו. והנה זה אלקותו ית' שכל הנמצאים צריכים אליו ותלויים בו יתברך, ולפיכך התפלה היא עבודה להשי"ת וכו' שעבודה היא כשמורה בזה את תלותו בו ית' וכאשר שואל את צרכיו מורה בזה את תלותו בו ית'.

עוד כותב שם, אשר התפלות שתיקנו חז"ל ג' פעמים ביום שחרית מנחה מעריב, מפני כי ראוי שישעבד האדם עצמו אל הקב"ה בעבודתו הן בגופו הן בנפשו והן בממונו, וכדכתיב ואהבת את ה"א בכל לבבך, בכל נפשך ובכל מאדך, גופו נרמז בכל לבבך כמאחז"ל (ברכות נד.) בב' יצריך, וידוע כי יצה"ר הוא בגופו של אדם, ובכל נפשך היינו בנפש, ובכל מאדך היינו בממונו. ובתפלת שחרית שמתגבר כארי על גופו לקום בבקר להתפלל אע"פ שתאב להמשיך בשינה של שחרית עי"ז שקם משנתו להתפלל משעבד האדם גופו להשי"ת, ותפלת המנחה באמצע היום שהאדם עסוק בעסקיו והוא פונה מכל עסקיו להתפלל תפלת המנחה בזה משעבד ממונו אל השי"ת, וכאשר הוא בערב אשר האדם כבר יגע בעסקיו והטרדות שהיו לו עד אותה שעה ונפשו אוהבת ומבקשת את המנוחה בזה משעבד נפשו להשי"ת, ולפיכך ע"י ג' תפלות אלו משעבד גופו ממונו ונפשו לה'. עכת"ד. ע"פ דבריו מתבאר ענין שאילת צרכיו שהיא עבודה שבלב מפני שמורה בזה כי הוא תלוי רק בו ית', ואילו עצם עמידתו בתפלה משמעותה השתעבדות אליו ית', וכאמור שיסוד עבודת התפלה היא הדביקות בה'.